

A választmány jelentése az egyesület 1907. évi működéséről.

Tisztelt Közgyűlés!

Egyesületünk a maga feladata érdekében hasznosan töltötte a lefolyt 1907-ik esztendőt. Bár egyik-másik téren akadályok nehezítették működését, másokon megint üdvös tevékenységet fejthetett ki s egészben haladt a kitűzött cél irányában.

A tagok. Hogy e haladás nagyobb arányokban történjék, annak egyik elsőrendű feltétele az volna, hogy egyesületünk a tagok száma tekintetében nagyobb arányokban terjeszkedjék. Bár a múlt év e részben sem volt meddő, sőt a nem rég mult évekhez képest igen kedvezőnek mondható, de azért az újjáalakulás első évének szép eredményei s az ezekhez fűzött remények után mégsem egészen kielégítő. Adataink ugyanis a következők:

Alapító tagok lettek 200 koronával *Czell Vilmos* nagybirtokos *Zilahon* és br. *Bornemissza Károly*.

A rendes tagok közé léptek a lefolyt évben 53-an, *a pártoló tagok* közé 14-en.

Az összes új tagok száma tehát 69. Ezek közül a bölcsészet-, nyelv- és történettudományi szakosztályba sorakozott	42
az orvosiba	6
a természettudományiba	12
szakosztályon kívül álló pártoló tag	9

Áldoznunk kellett az enyészetnek is. Alapítóink diszes sora négygyel kevesbedett, mert elhunyt dr. Kőváry László, Galgói Rácz Gyula, gr. Teleki Domokos és gr. Zichy Jenő. A rendes tagok közül meghalt B. Bak Lajos, dr. Bartók György, dr. Boér Jenő, Butyka Dezső, dr. Reiner Zsigmond, Stein Gábor. A pártoló tagok közül: Ferenczi István és dr. Neubauer Lajos.

Fájdalom, kilépettekről is lehet megemlékeznünk. Ezek a következők:

Harsing István,
Themák Endre és
dr. Wertner Mór pártoló tagok.

Igy tehát a valódi szaporulat 1907-ben: 55. Nyilvántartott tagjaink száma 1908 januárius 1-én:

Igazgató tag	---	---	---	---	---	---	---	18
Alapító	---	---	---	---	---	---	---	44
Rendes	---	---	---	---	---	---	---	538
Pártoló	---	---	---	---	---	---	---	112
								712
							Összesen	---

Taggyűjtés végett a választmány több irányban tett kísérletet. Így fölkerlte e célból a választmányban képviselt hatóságok első tisztviselőit. A gyűjtőívek még csak egy helyről jöttek vissza, Torda városából, melynek polgármestere, választmányunk tagja, sajnálattal arról értesített, hogy Torda hazafias polgárságából senki sem óhajtott újabban az Erdélyi Múzeum-Egyesület tagja lenni! Régi rendes tagunk Tordáról 4 van.

Elhatározta még választmányunk, hogy az erdélyi főispánokhoz, alispánokhoz, polgármesterekhez és országgyűlési képviselőkhöz felhívást intéz az egyesület támogatása érdekében, a törvényhatóságokat pedig felkéri, hogy igazgató tagokul lépjenek be.

Az eddigi tapasztalatok tanulsága azonban az, hogy legtöbbet bízhatunk tagjaink buzgóságában, kik mint eddig tették, igyekezzenek a jövőben is körükben minél több barátot szerezni ügyünknek.

Egyesek adományai. Ha nehezebben megy a szélesebb körök érdeklődésének fölkelése, annál nagyobb elismeréssel és köszönettel kell lennünk amaz egyesek iránt, akik bizalmukat és áldozatkészségüket kiterjesztették egyesületünkre. Az adakozók teljes névsorát az illető táraak jelentései fogják egybeállítani, de itt külön is meg kell emlékeznünk arról, hogy *Lendvay* Emil pénztárosunk 1907. évi fizetését is az egyesületnek adományozta, neve alatt 1000 koronával külön alapítványt létesítvén. Választmányunk indítványozza, hogy fejezze ki a közgyűlés köszönetét *Lendvay* Emilnek ismételtén gyakorolt áldozatkészségéért.

Külön felemlítést érdemel, hogy *Thoroczky* Sándor családi levéltárát letétként beadta könyvtárunkba.

Dr. Szádeczky Gyula, az ásványtár igazgatója fölkerlte az erdélyi és a határos megyéket a területükön található kőzetek beküldésére egy erdélyi technológiai múzeum létesítése céljából. Eddig elé 19 megyéből érkezett be 535 kőzet.

Emlékermeket küldtek be: a pozsonyi evang. lyceum fennállásának 300 éves fordulója; a magyar kir. miniszterelnök a gr. *Andrássy* Gyula szobrának és a *Semmelweis*-bizottság a *Semmelweis* szobrának leleplezése alkalmával.

Állami támogatás. Köszönetünket fejezzük ki az állami kormánynak, hogy a gyűjtemények használatáért szerződészerűleg fizetett 10,000 koronán kívül 28,000 koronát folyósított a gyűjtemények céljaira. 8000 koronával többet, mint a megelőző évben.

Örvendetes esemény, hogy az egyetemi állattani intézet új épülete közel áll a betetőzéshez. Ha elkészül, bizton remélhetjük, hogy állattárunk a kor minden igényének megfelelő elhelyezést nyer. Jelentékeny tehát a haladás az állami gondoskodás terén is. Midőn azonban ezt hálásan elismerjük, kötelességünk hangoztatni, hogy a múzeumnak még égető szükségei vannak, a melyek régóta hiába várják kielégítésüket. Új és bővebb elhelyezésre vár a növénytár, ásványtár, mindenek felett pedig az érem- és régiség-tár. Közoktatási kormányunknak legilletékesebb tényezői ismerték el, hogy életbevágó nemzeti érdek az utóbbi tár méltó elhelyezése és fejlesztése, sőt ígéretet is nyertünk arra, hogy a régiség-tár fog első sorban megfelelő külön épületet nyerni. Ámde eddig csak a jó reménységnél kell tartanunk. — Szükséges volna mind a jelen, mind a jövő fejlődés érdekében, hogy az utóbbi években e tár kebelében képzett szakőrök biztosíttassanak számunkra, de mellettük újak is alkalmaztassanak. E szükségeket s kielégítésükkel szemben az államtól vállalt kötelezettséget szépen kifejtette dr. *Tutsek* Sándor országgyűlési képviselő, tagtársunk a képviselőházban múlt évi jan. 18-án tartott beszédében, midőn részletesen megvilágította egyesületünk törekvéseit, hivatását a hazai kultúra terén s ezekkel szemben az államkormány feladatait. Választmányunk meleg köszönetét fejezte ki dr. *Tutsek* Sándornak ügyünk lelkes felkarolásáért, amelynek hatását aztán örömmel érezhettük amaz élénk érdeklődésben, amelylyel közoktatásügyünk feje, gr. *Apponyi* Albert márczius 5-én musealis gyűjteményeinket megtekintette. A minster ugyanis a jelzett napon Kolozsvárt időzését arra is felhasználta, hogy meglátogassa egyesületünket. Meg is fordult a könyv-, ásvány-, növény-, régiség- és állattárban részben elnökünk, részben az illető táruk igazgatóinak kalauzolására mellett. Nem lehet kétségünk a felől, hogy a minster közvetlen tapasztalatai, meleg érdeklődése a legszebb gyümölcsöket fogják teremni egyesületünk javára.

Itt említendő, hogy a pénzügyminister urat fölkértük, hogy részesítse egyesületünket is az állami sorsjáték jövedelméből.

Ügykezelés. Választmányunk az egyesületi ügyek intézése végett a múlt év folyamában 10 rendes és 1 rendkívüli ülést tartott, a melyeknek jegyzőkönyvei 188 pontot tartalmaznak, ugyananynyi határozattal. Az elintézett ügydarabok száma 240.

A közgyűlés határozata értelmében kinyomattuk a helyben hagyott ügyrendet és szétküldöttük a tagoknak.

Alapítónknak a múzeum-kertben felállított szobrára nézve az új építkezések miatt alkalmatlanná válván a hely és környezet, fölkértük az egyetem tanácsát, hogy a szobrot a fennálló szerződés értelmében, az építésre legközelebb alkalmas időben helyeztesse el méltó helyre, például a kert főbejáratával szemben.

Dr. Erdélyi Pál könyvtárigazgató sajtó alá rendezvén *Barakonyi Ferencnek*, a XVII. század nem régiben felfedezett kiváló lírikusának költeményeit, melyeknek eredeti kézírata egyesületünk tulajdona, választmányunk megengedte, hogy a kiadás az egye-

sület pecsétjét viselje. Erdélyi Pálnak a becses kézirat feldolgozásáért és kiadásáért köszönettel tartozik mind a magyar irodalomtörténet, mind egyesületünk.

Ugyancsak *Erdélyi Pál* indítványára elhatározta a választmány *Ujfalvy* Sándor emlékiratainak kiadását.

Pénzügyeink köréből fölemlítjük, hogy az 1906. évi pénztári fölöslegből 1000 koronát a tartalékalaphoz csatoltunk, 3000 koronát pedig az 1905. év végéig előállott hiány fedezésére fordítottunk. Az érem- és régiségtár segédőrének fizetését, tekintettel az illető szolgálatainak értékére, valamint a jelenlegi megélhetési viszonyokra, addig, míg az állam e terhet leveheti vállainkról, 1500 koronáról 2000-re emeltük. Ha mindemellett idei számadásaink felesleggel záródnak, ez nem azt teszi, mintha nem volna ezerszer több szükségünk, mi kielégítés nélkül marad, hanem igen is mutatja, hogy gondos pénzkezelés által tartózkodunk alapjaink csontkításától.

Kifelé irányuló intézkedéseink közül megemlíti, hogy az Országos Községi Törzskönyv-Bizottság megküldvén átnézés és eshető javítás czéljából a Kolozsvármegye helyneveire vonatkozó munkálatokat, választmányunk a kérésnek dr. *Veress* Endre által tett eleget.

Közérdekű ünneplő gyülekezetek közül a következőkön képviselték a következők egyesületünket:

az EMKE május 5-ki közgyűlésén dr. *Szamosi* János alelnök; a kolozsvári ref. kollegium fennállásának 300 éves és Apáczai Cseri János tanári székfoglalójának 250 éves fordulója alkalmával ült ünnepeken több választmányi tag; a múzeumok és könyvtárak szövetsége közgyűlésén dr. *Erdélyi Pál* könyvtárigazgató; a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók pozsonyi vándorgyűlésén s a pozsonyi Orvos- és Természettudományi Egyesület közgyűlésén dr. *Cholnoky* Jenő és dr. *Konrádi* Dániel; végül a Földrajzi Társaság kecskeméti I. vándorgyűlésén dr. *Erdélyi Pál*. Utóbbi társaságot választmányunk üdvözölte abból az alkalomból, hogy említett gyűlésen oly kedvező jelek között fogott nagy fontosságú vállalkozásához: a Magyar Alföld tudományos földterítéséhez.

Meghívta egyesületünket a The New-York Academy of Science, május 23-án tartott Linné-ünnepére. Megköszöntük a meghívást, de a távolság miatt természetesen nem jelenhettünk meg. Üdvözlő iratot küldtünk a F. M. K. E. ünnepies közgyűlésére.

Bensőséggel teljes ünneppé lett választmányunkra nézve az a családi ünnep, a melyen szeretett és mélyen tisztelt elnökünk gr. *Esterházy* Kálmán házasságának 40 éves fordulóját ülte meg. Választmányunk a dr. *Szamosi* János alelnök elnöklése mellett hozott határozata alapján táviratban s ezen kívül szépen kiállított iratban üdvözölte az ünneplőt boldog és ritka családi ünnepén, de egyúttal üdvözölte mint olyat is, ki a múlt évben töltötte be érdemekben gazdag egyesületi elnökségének 30-ik esztendejét. Elnökünk megleghangú válaszban köszönte meg tiszteletünk és ra-

gaskodásunk megnyilvánulását s egyúttal a visszaemlékezés napját még emlékezetesebbé tette az által, hogy múzeumunknak adományozta függetlenségi harcunkban vitt szerepének történelmi becsű reliquiáit.

Elvi határozatok. Említésre méltó elvi határozata választmányunknak az, a mely szerint kimondotta, hogy azok az egyetemi és más főiskolai hallgatók, a kik 4 korona pártoló tagdíjjal lépnek be az egyesületbe, megkapják az egyik szakosztály kiadványait is.

Választmányunk reményli, hogy ezzel az intézkedéssel nemcsak előmozdítja az érdeklődést egyesületünk iránt a tanuló ifjakban, hanem biztosítja akkorra is, midőn mint férfiak az életbe lépnek ki.

Dr. *Cholnoky* Jenőnek, mint az egyetemi Földrajzi Intézet igazgatójának kérésére a választmány elhatározta, hogy a könyvtárba bejutó, de könyvtári kezelésre alkalmatlan fényképek, úti kalauzok s más ilyen sokszorosítások mint az egyesület tulajdonai helyezettessenek el és kezeltessenek a Földrajzi Intézetben. Az eddigi készlet át is küldetett.

Népszerű előadások. A lefolyt évben megkezdettük népszerű tudományos előadások tartását is. November 9-én kezdve 6 egymás után következő szombaton a következő tagtársak adtak elő a következő tárgyról: dr. *Cholnoky* Jenő egyetemi tanár: Erdély őstermelése; dr. *Kenyeres* Balázs egyetemi tanár: Fejezetek a gonosztevők életéből; ifj. dr. *Erődi* Béla keresk. akad. tanár: A szabad tanítás története és jelentősége; dr. *Erdélyi* Pál egyet. könyvtárigazgató: Könyvtárakról — könyvtárakból; a közben beteg volt dr. *Pósta* Béla egyetemi tanárnak *A régiségtudományról* hirdetett előadása helyett dr. *Cholnoky* Jenő chinai útjáról és dr. *Schilling* Lajos egyet. tanár: A hieroglyphék megfejtése és rendszere.

Az előadó termet a közönség mindannyiszor zsufolásig megtöltötte és kiváló érdeklődést tanúsított az előadások iránt, a melyeknek elsejét az egyetemi vegytani intézetben, a többit az egyetem aulájában tartottuk. Amazt dr. *Fabinyi* Rudolf egyetemi tanár, emezt dr. *Farkas* Gyula az egyetem magnificus rectora készséggel bocsátotta egyesületünk rendelkezésére. Fogadják e helyen is az egyesület köszönetét.

Vándorgyűlésünket a lefolyt évben Zilah város és a Wesselényi-kollegium meghívására Zilahon tartottuk június 1. és 2. napján. A kollegiumi, a városi és megyei hatóságok főképviselői a szives vendéglátás és az egyesület iránt táplált nagyrabecsülés egymást érő jeleivel fogadták és vették körül az elnökünk gr. *Esterházy* Kálmán vezetése alatt átrándult tagokat. Mind az ő szavaik, mind az ottani sajtónak vándorgyűlésünket érintő cikkei reményt, előzékeny készséget árultak el egy olyan szellemi kapocs iránt, a mely a megye és város közönségét szoros viszonyba hozza egyesületünkkel s általában Kolozsvárral, mint hazánk egyik kulturális gócpontjával. Egyesületünknek valóban igyekeznie kel-

lene a törekvéseihez oly alkalmasnak mutakozó talajra figyelmet fordítani s a már létesített összeköttetést ápolni, fejleszteni. Erre a legközelebbi alkalom lesz a régi *Porolissum* feltárása, a melyhez a szellemi erőt a vármegye az egyesülettől várja, az anyagiakban maga lévén kész áldozatra. Meg lehetne valósítani titkárunknak amaz életrevaló gondolatát, hogy az egyesület ama városokba, a melyekben vándorgyűlései által megfordul s így Zilahra is, felolvasások tartására időnként küldjön ki egyeseket a kebeléből.

A vándorgyűlés lefolyásából kiemelendő Porolissum helyének fölkeresése, a hová történt kirándulásunkat igen élvezetessé és kedves emléküvé tette a város és megye karöltve kifejtett gondoskodása.

Az egyesület tagjai hazafias kötelességüknek tettek eleget, midőn igen nagy közönség jelenlétében megkoszorúzták Wesselényi Miklósnak Zilah főterén emelkedő szobrát.

Felolvasásainkat, a melyeknek tárgyai helyi és általános érdekek voltak, nagy számú közönség, élénk érdeklődéssel hallgatta és pedig a társadalomnak minden tiszteletre méltó rétegéből. Az érdeklődésnek szép tanúsága, hogy a város és megye közönségéből 43 új tag lépett az egyesületbe. Közülök egy alapító, 34 rendes és 8 pártoló tag. Összegük az idei újonnan belépetteknek 62^o/o-át teszi.

Felolvasásokat tartottak: dr. *Benkő* Gábor Wesselényi-koll. tanár, dr. *Bochkor* Mihály az erd. róm. kath. status titkára, dr. *Cholnoky* Jenő egyet. tanár, dr. *Gidőfalvy* István kir. közjegyző, dr. *Imre* Sándor egyetemi m. tanár, dr. *Páter* Béla gazd. akadémiai tanár és *Roska* Márton régészeti tanársegéd. Fájdalom, dr. *Kenyeres* Balázs egyetemi tanár az elektromos áram hiányossága miatt nem tarthatta meg előadását.

A vándorgyűlés előkészítése és rendezése közben kifejtett szives tevékenységért írásban fejezte ki köszönetét a választmány: br. *Díószeghy* Zsigmond polgármesternek és a városi tanácsnak, *Kincs* Gyula igazgatónak és a Wesselényi-kollegium előljáróságának, dr. *Kaizler* György főispánnak, *Török* István alispánnak, *Tarpai* Miklós főszolgabírónak, *Némethy* József főmérnöknek, *Fodor* Dániel polgári isk. igazgatónak, a zilahi hírlapok szerkesztőinek és a szamosvölgyi vasút igazgatóságának.

Táraink közül a könyvtárat és állattárat az előttük álló kedvező fordulatra való előkészület foglalkoztatta és foglalkoztatja. Amaz 1908-ban új és czélszerű helyiségébe vonulhat be, emez az átköltözést legalább megkezdheti. Amannak évi átalánya terhére 1000 koronát szavazott meg a választmány a duplumok jegyzékének kinyomtatására, kimondván, hogy az elárusításból befolyó összeg a könyvtár céljaira fordíttassék. Emennek megengedte, hogy az átköltözéshez szükséges czédulakatalogust a tár a rendes átalánya terhére készíttesse el.

A többi tár fejlődését gátolni fogják továbbra is a már érintett nehézségek a közel jövőben beállható megoldás reménysége nélkül. De vajon vezetőik munkaerejének és tettvágyának csak-

ugyan eredmény nélkül keil-e ellobognia, nemzeti kulturánk nagy kárára? És nem kérdezhetjük-e joggal a közművelődési házak tervezése idejében, hogy nem ott kellene e első sorban a fényes palotákat emelni, hol anyag s erő is van a tartalom számára meg a sikeres munkára?

A tárak állapotát részletesen fel fogják tüntetni az illető jelentések. Munkásságuk köréből itt kiemelendő még az, hogy dr. *Apáthy István* az állattár igazgatója, valamint dr. *Szádeczky Gyula* az ásványtár igazgatója tárak helyiségében a közönség számára az év folyamában több ízben bemutató előadásokat tartottak, a melyeket nagy számú hallgatóság nagy érdeklődéssel látogatott.

A szakosztályok működését is jelentéseik fogják tüzetesen ismertetni. Itt megemlítiük, hogy szaküléseket a legsűrűbben az orvosi szakosztály tartott, t. i. hetenként. Hónaponként a bölcsészeti-, nyelv- és történettudományi szakosztály. A természettudományi összesen négyet. A társadalom- és jogtudományi szakosztály csak novemberben kezdte meg nyilvános működését, de annál nagyobb buzgalommal és erővel. Tagjai tervszerű sorozatban ismeretterjesztő előadásokat tartottak a vasúti alkalmazottak, valamint városunk iparos és kereskedő polgársága számára. December hóban volt szakülésén aktuális érdekű jogi kérdések kerültek tárgyalás alá.

Mindenik szakosztály érezi annak a hátrányát, hogy a rendelkezésükre bocsátott átalányok nem nyújtanak elegendő anyagi erőt arra, hogy szellemi termelésüket közkinccsé tehessek. Ezért az orvosi szakosztály a múlt év tavaszán 1906. évi tagilletményül, magyar és német nyelven 14 $\frac{1}{2}$ íven megjelent *Értesítőjébe* csak részben foglalhatta be az 1906-iki szakülésein felolvasott dolgozatokat. A múlt évi dolgozatokat már a méltóbb értékesítés céljából gyakrabban megjelenő füzetekben hozta nyilvánosságra, de megint csak szűkre szorított keretekben. A természettudományi szakosztály az 1906-ik év folyamán bemutatott 15 műből csak hármat közölhetett egész terjedelmében, a többit pedig csak kivonatban a múlt decemberben magyar és német nyelven 10 $\frac{1}{2}$ íven megjelent *Múzeumi Füzetekben*. A bölcsészeti-, nyelv- és történettudományi szakosztály *Erdélyi Múzeum* című folyóiratát a megállapított két hónapi füzetekben, 440 oldalon, pontosan közrebocsátotta. E pontosság és terjedelem azonban túlkiadást eredményezett, bár a szerkesztő, miként az *Értesítő* és a *Múzeumi Füzetek* szerkesztői is, fáradtságos munkáját teljesen díjtalanul végezte. Az új társadalom- és jogtudományi szakosztály számára pedig elkerülhetetlen kiadásaira és munkálatainak kiadására mindössze 500 koronát iktathattunk be átalányul az 1908-iki költségelőirányzatba.

Ime, Tisztelt Közgyűlés, jelentésünknek bár vannak örvendetes lapjai, vannak komorabban hangzó részei is. Egészben véve azonban, úgy hisszük, hogy az 1907 évben is megtettük a lehető.
Kolozsvár, 1908 januárius 14.

Az E. M. E. választmánya nevében

Schilling Lajos,

főtítkár.